

Tóth Mária

MARIE ROSE NAGY ÉJSZAKÁJA

Dehogyan hívták így novellám hősét, banális neve volt, Mária Rozália, ami azt igazolja, hogy jó szülei nem bővelkedtek fantáziában. De élete vége felé megérintette őt a csoda.

A 2006-os évben Romániában ugyanis a politikusok hirtelen jövendölésbe kezdtek: Figyelmezzetek, emberek (szórol szóra így, akár a Szentírásban), a 2007-es év első éjszakája nagy éjszaka lesz, Románia belép az Európai Unióba, s ettől kezdve minden román állampolgár élete gyökeresen megváltozik. A jövendölések olykor misztikus látomásokba csúsztak át, és özvegy Orvainé született Beke Mária Rozália a politikusok feje helyén sámánok fejét vélte látni, akik titokzatos és szent igazságokat hirdetnek, mióta világ a világ.

Özvegy Orvainé felhívta barátnéit, és a tudtukra hozta kívánságát, hogy őt máttól fogva Marie Rose-nak szólítsák, mert ez illik a Nyugatról alászálló keresztény kultúrához. És Marie Rose nagysád azt is kilátásba helyezte, hogy ő bizony szilveszter éjszakáján ott lesz Bukarest főterén, ahol majd a nagy átmenetet celebrálják a román nép számára. Ernyedt hangon csordogált az öreg barátnék válasza: jó neked, ha te hetvenen túl még vállalkozol egy ilyen éjszakai útra. Orvainé azt felelte röviden és virgongan, hogy az ember legyen tisztában azzal, hogyan válthatja meg magát. Most is, meg általában is úgy kezdődik mindennemű igazság, amiként a bölcsek mondják, hogy nem hazudunk többé.

Ettől a naptól kezdve Orvainé lelke szép várakozásokkal telt meg. Délutánonként, esténként fakó, fáradt tévéje előtt üldögélve reményekkel töltekezett fel – márpedig ez igen fontos ténykedés a túlélés méltó megvalósításában. Marie Rose nem akarta, hogy az ő lelkén száradjon, ha nem volna képes fölkészülni élete nagy éjszakájára. És újból telefonált barátnéjának, Gizellának, és újfent lényeges dolgot közölt vele: ő bizony egész életében hitre termetten élt, ráadásul nemcsak úgy elvontan, általában hitt, hanem konkrét elvárásai voltak. Miért, másként hogyan élt volna együtt a kommunizmussal? Kívarta a végét, mert tudta, hogy egyszer vége lesz.

A három öreg hölgy évek óta minden héten egyszer – hol egyiküknél, hol másuknál – együtt teázott. Early Morningot ittak, kizárólag azt, amely ugyan drága tea, de ők mint királypártiak tudni vélték, hogy II. Erzsébet is ezt szürcsölgeti reggelente az ágyában fekvé – fõlszolgálja neki a lakáj –, s utána dõl be a királynõ a fürdõkádba. Van ám ott rend. Az öreg hölgyek keveske sós süteményt is sütnek – Marie Rose elvei szerint sohasem édeset, sosem madelaine-t, mert az elvágja a vacsorai étvágyat. Egyik ilyen teadélutánon Gizella és Adél azzal fordult Marie Rose-hoz:

– Te utóvégre mit vársz az Európai Uniótól?

Gizella és Adél nagysádok azt várták, hogy végre utazhassanak, útlevel nélkül, országhatárok nélkül az Európai Unió egyik országából a másikba. Istenem, micsoda idõk lesznek azok, amikor a határ pusztva vonal marad a térképen! Összes tennivalójuk csupán annyi, hogy kivárják az új személyazonossági igazolványt, és ülhetnek föl máris a vonatra.

Özvegy Orvainé sose volt hangulatromboló, de azért megkockáztatott egy rövidke kérdést:

– Na és a *money*, azt honnan veszitek majd az utazáshoz? – így, angolosan, a nagy európai közösséghez méltóan.

– Hát tudom is én – sóhajtotta Adél –, talán az Európai Unióban azonnal megemelek a nyugdíjakat is, azt ajándékba adják majd nekünk. De ha már itt tartunk, te, gyöngyszemem, Marie Rose, milyen várakozással nézel a jövőbe?

Özvegy Orvainé, aki – tisztázzuk – már egészen más lény volt, amióta a Marie Rose nevet viselte, tudta, hogy a XXI. század egyik kollektív betegsége a magányosság, a zord, a vigasztalan magány, amitől sok ember szenved. Ettől lesújtva szenvedni, ez nem holmi romániai nyavalya, hanem a világ betegsége. Világos, hogy nyugaton azért utaznak gyakrabban az emberek, mert oldani akarják a magányukat. S mivel általában az utazás kivitelezése fogas kérdés, Marie Rose valami egészen újszerűt remélt magának az Európai Uniótól, s ezt rögtön ki is fejtette:

– Nekem adják vissza a vaj színét! Egyelőre ennyit...

A két nő a döbbenettől halkán göcögött.

– Ezt meg te, Marie Rose, hogyan gondolod ezzel az új, európai identitásoddal, mi?

És özvegy Orvainé menten kész volt az európai szintű válasszal: – Nézzétek, én *bon viveur* vagyok, a kicsi dolgokban is a nagy minőséget akarom magamnak. Ezentúl ez már így lesz...

Szürcsölték az Early Morning teát, és tekintetük szinte keresztre feszítette Marie Rose-t, az európai dámát, akibe egész életében holmi egyéni rálátási mód szorult. Az igazság az volt, hogy ezekben a napokban a három öreg hölgy holmi krónikus melanóliából ébredezett.

– *Zag schon*, hát már a vaj színe is valami?

Özvegy Orvainé egyáltalán nem siette el a választ, hisz őneki a vaj színe az első gyermekkori sóvárgást jelentette. Ők nagyon szegények voltak, afféle tisztára súrolt, lúgszagú szegénység volt az övék, az otthonukban se újság, se könyv, a nagyanyja ágya mellett litográfiák lógtak megsárgult papíron a magyar történelem kulcs- és csúcselemeiből. Uzsonnára lekváros kenyér dukált, vaj csak a mamának járt ki, hátha kigyógyul tőle halálos betegségéből. Vajért őt szalajtották kora reggel a Hajós boltjába. Az ő gyerekkorában jégszekrényről szó sem lehetett. Hajós bácsi előtt a pulton nagy kocka vaj, sárga vaj, abból vágott le neki egy kis szeletet, direktbe, a zsírpapírra, s a lelkére kötötte, hogy ízben szaladjon hazáig, nehogy a vaj elolvadjon. Orrhúzogató, kedélytelen nagyanyja a vaját a vajtartóban rendezgette el, hideg vizet öntött rá, és bevitte a hátsó szobába, ahová soha nem sütött be a nap. A kislány néha belopózott oda, és nézte, nézegette a vaját, a színe láttán már az ízét is kitalálta magának. A nagyanyja lódított rajta egyet: mars innen, te taknyos, a vaj az anyukádé, vagy azt akarod, hogy meghaljon az anyukád? Az anyuka el volt ítélve, tehát mindenképpen meghalt, és vaj többé nem került a házba. Hát ezt a mesét mondta el Marie Rose nagysád a két barátjának.

Adél és Gizella szerencsére nem vették át Marie Rose emócióit, noha meséjére amúgy békésen rábólogattak.

– Hát persze, amit az ember egyszer, gyerekkorában megkíván magának, az a kívánság megmarad egész életére – nyilatkoztatta ki Adél.

És Marie Rose kész volt megmutatni, hogy ő is rezonál barátnőinek érdeklődésére, fölmondta tehát, hogy miben hisz. Hangja mélyén mosoly bujkált, láthatatlan, de azért kiéreződő.

– Utazás, utazás, de hiszen a nők utazásaiban mindig ott van az érzelem is. Amikor fiatalkoromban felszálltam a vonatra, a férfi utasok rögtön megéreztek, hogy egy nő

szállt melléjük, azám, a test beszél, üzen, provokál. Vonzottam a férfiak tekintetét. Nem történt semmi, de a szemezésben is rejlik erotika, ott van a soha ki nem mondott vágy, hogy lehetne... De most, hetvenen túl ki látná meg bennünk a nőt?

Erre a két másik hölgy nem mondott semmit, de ahogy hazafelé tartottak erről a *five o'clock*ről, Gizella és Adél nagysádok összenéztek.

– Világéletében különködő egy teremtés volt ez a Marie Rose. Ő mindig valami egyedi dolgot kívánt magának, kidédelgette magában. Ez pontosan olyasmi, mintha elmennél a tengerpartra, ott leguggolnál, és belemártanád a kisujjadat a vízbe, utána pedig lenyalnád. Majd elmúlik ez a mostani hóbortja az Európai Unióban.

Hát a két hűséges és kissé banálisan gondolkodó barátnő ebben tévedett. Orvainé Marie Rose éjszaka is vajjal álmodott, szép, valódi, vajszerű vajjal, mert olyan sárgás árnyalata nincs semminek a világon. Marie Rose fura egy teremtés volt, és mindig fura élethelyzetekbe került, mert az az igazság, hogy egy ilyen nagy éjszakában sehogy sem kap helyet egy efféle kicsi áhítás, mint a vaj színéé. De hát utóvégre ilyen az ember, személyiségében jól megfér egymás mellett a kicsi is meg a nagy is. Ahogyan a kis haza is megfér a nagy haza mellett. Miért, Salman Rushdie nem egy elképzelt „második hazát” álmodott meg magának Angliában? Marie Rose Románia mellett magáévá fogadta másik hazájául az egész Európai Uniót, s erre a birtokbavételre az irodalomból építkezett. Vajon kinek nincs szüksége a XXI. században egy ilyen *terra incognitára*? Szent Ágoston mondta: el kell jutnunk oda, ahol az igazság lakozik. Ez a nagy dolog. Marie Rose arra is gondolt, hogy Isten olykor lepislant ránk, és egy-egy teremtményét megmenti. Hátha ez esetben éppen ő lesz a megmentett?

Marie Rose jól tudta, hogy egy asszony életébe kevés nagy éjszaka fér, s azokra neki idejében, néha éveken át föl kell készülnie. Ábrándokkal csipkázta ki a lelkét, mert a lélek később öregszik el, mint a test. S ez a kicsipkázási tudomány főleg az idősebb korban lévő nőkre jellemző. Mostanában az is eszébe jutott, hogy ő kislánykorában megálmodta a nászéjszakáját. Ezek az álmok kissé naivak, kissé elvontak voltak, mert akkoriban még nem találkozott „élete férjével”. A múlt század közepén még dívott a romantika, annyira dívott, hogy a lányok nagy többsége érintetlenül ment férjhez. Volt egy ilyen avított, kispolgári erkölcsi norma, hogy a szegény lányok hozományja a szüzesség.

Kislánykorában, amikor még alig nyiladozott a lelke, Gizellával, a barátnéjával hat és két fertályórában (akkoriban még sokan így mondták az időt) beültek az aradi Minorita templomba. Az örömapa hozta, a karján vezette a kissé sápatag, komor arcú menyasszonyt, és szó sem lehetett róla, hogy ezek az arák vigyorogtak volna, legtöbbjük sírt. Mária Rozália és barátnéja, Gizella, a két bimbózó mellű kislány tekintete összevillant, mert ők már sejtették, hogy ezek a habfehér ruhás arák önlányságukat siratják. Mert annak befellegzett, mert belátható időn belül ágyba dönti őket egy hímnemű lény, aki a férj szerepét alakítja, s akinek hímtagja van. Az ám a félni való, titokzatos valami! Lányfejük telve volt erotikus képzelgésekkel. Ha elgondolja Orvainé, hogy őt soha senki nem tájékoztatta a test titkairól! Egy téli vasárnap reggelen vérmaszatosan ült az ágya szélén, és sírt rendületlenül mostohaanyja szeme láttára. „Mama, és akkor tessék mondani, én most meg fogok halni...?” A fiatal nő, aki a nevelőanya volt, megnyugtatta, hogy túl fogja élni. Gizellával az ószeren megvették Erdős Renée *Nagy sikoly* című regényét. Mert olyan éjszaka csak egy van, olyan sikoly csak egy van. Súlyos információkkal táplálták fel kislánylelküket. Elményvárandóságok lettek. És akkor beütött a kommunizmus, nekik pedig már nem jutott ki a templomi esküvő.

A nászéjszakát persze eljátszotta egy nyekergő vaságyon. És akkor Marie Rose-t azon a nagy éjszakán leterítette a gesztusok banalitása, durvasága, az egész helyzet fonák-

sága. Mert az igazság az, hogy amikor szerelmet adunk vagy szerelmet kapunk, attól nem leszünk mindjárt jobbak, boldogabbak is. És a nászéjszakán eszébe jutott falánk kislányszeme, ahogyan vétkezett ott, a Minorita templomban, hiszen csőréra vetkőztette az arákat. Az apácák óva intették őket, hogy gondolatban se vétsenek a hatodik parancsolat ellen. Ő ezt nem nagyon értette se akkor, se később, mert ami az élet normális velejárója, az nem lehet halálos bűn.

S amikor azt hitte, hogy nem lesz többé nagy éjszakája, beütött nála is a remény: kap még egy ráadást. Ő, az egyed belép az Európai Unióba. Bukarest főterére nagy parádét hirdettek meg, ahol majd politikusok fogják megerősíteni hitében, még ő is kaphat valamit az élettől. Európa adósa a román népnek is. És Marie Rose nagysád, aki már tetőtől talpig különbözött Mária Rozáliától, azt hitte, végre rátalált az abszolút igazságra, a kisember igazságára – igaz, későn, de még neki is kijár valami. Hogy is mondta – kissé tán elszárván a mondikálást – Teréz anya, az öreg apáca? „Az élet titok, az élet érték, az élet szeretet, vigyázzál rája!” Ez az, neki is vigyáznia kell napjai maradékára. Marie Rose lélekben felkészült 2007 első éjszakájára, mert ő aztán biztosan ott lesz Bukarest főterén, hiszen vannak pillanatok, amikor az emberek egymásra néznek, elmerülnek egymás tekintetében, válságtudatuk támad, amit sürgősen oldaniuk kell aztán. Hogyan? Odafrickázzák az Európai Uniónak elvárásait és álommorzsáikat, kericiskélnék maguknak is valamit. Marie Rose tudja, hogy az emlékezésnek ebben a prousti idejében lelassul minden, de ettől még fejest ugorhatsz a jövőbe.

A következő teára Gizellánál gyűltek egybe, aki juhtúrós lepénnyel várta őket, ami erdélyi is, de egy egészen kicsit dobrudzsai is. Ő ugyanis az urával éveken át Konstanccán élt, a román tengerparton. Ott fedezte föl a román tészták ízét, ott tanulta el készítési módjukat.

Adél meglehetősen pákosztos volt, most is élvezettel csettintett:

– Emmá’ igen!

Délután öt óra körül járt az idő, fehérén omlott a hó Bukarestre. Ilyen havazás már régóta nem volt erre felé. A tévében csordogált a szöveg, a politikusok egyfolytában torzsalkodtak, az elegánsabbak beígérték az Európai Uniót, a román nép nagy éjszakáját. Mintha létezne olyasmi, hogy valaha kiléptek volna Európából. Világos, hogy ez így nem igaz. Am mostanság a politikusok a népeket nomádságra biztatják, toszogatják őket Európa felé: nosza, nosza, eridjetekek, menjetekek!

Marie Rose újból terítékre dobta azt, ami megállás nélkül foglalkoztatta.

– Na és akkor, mondjátok meg igaz lelketekre, velem tartotok-e a nagy éjszakára Bukarest főterére?

Gizella és Adél nagysádok hangja vékony bizonytalanság, bármikor elszakadhat.

– Jézus-Mária, olyan messzire merészkedjünk ki, és ráadásul éjnek évadján...?

– Ó, semmiség, ha metróval megyünk, és akkor élőben leszünk részesei a történelemnek.

Gizella hervatag kezével fáradtan legyintett.

– Nekem ez a történelem kissé későn ütött be, de azért elmennék oda, a főterre, ha biztos lennék benne, hogy belenyomhatok valamelyik politikus kezébe egy panaszos levelet nyugdíjügyben.

A másik két öreg nő szemében néma, de jól kiolvasható kérdés, amelynek az a lényege, hogy ugyan miféle nyugdíjról lehetne még szó.

Gizella rögtön kifejtette:

– Az uram után nekem harminc százalék özvegyeségi pótlék járna. Egész Európában,

még Albániában is megadták már, pedig azok nagyon szegények, tehát ez az összeg mindenütt jár az özvegyeknek. Egyedül Románia tagadja ezt tőlünk. De most, már bent az Európai Unióban Románia nem mehet a saját feje után, törvények vannak, amelyeket minden tagországnak be kell tartania.

És a három öreg dáma azt kezdte latolgatni, hogy ők vajon kihúzzák-e az Európai Unió zsákjából az özvegyeségi pótnyugdíjat. Magyarországon minden öreg megkapja a 13. havi nyugdíjat is. A magyarok térben közel vannak hozzánk, de életszínvonal szempontjából nagyon magas polcon ülnek. Az meg se fordult a három öreg hölgy fejében, micsoda bugyuta dolog elvárni azt, hogy ami ott kijár az öregeknek, itt, Romániában is kijárjon. Egyedül Marie Rose nem akarta ezt a román világot megváltoztatni, ahhoz ő túlon túl okos, pragmatikus és magyar volt.

És akkor Adél megengedett magának egy egészen kis kajánkodást:

– Na és te, Marie Rose, még mindig a valamikori vaj színét lesed az Európai Uniótól?

Özvegy Orvainé Marie Rose hátradólt az alacsony, amúgy nagyon kényelmetlen fotelban – ő egy ilyen ülőkén képtelen volt kényelmesen elhelyezkedni, mert nem tudta, hová rakja fájós, dagadt lábát. Gondolatban messzire kalandozott vissza az időben.

Atyaisten, az én gyerekkoromban, Aradon, a külvárosban a német asszonyok értettek hozzá, hogyan kell vajat köpülni, szép, sárga színű vaj volt az a régi, és levelekben hozták be a piacra, azokba göngyölték bele, hogy friss maradjon, ne olvadjon meg a napon. Aztán kis üvegekben sárgás-zöldes tökmagolajat is kínáltak eladásra... Micsoda tobzódása volt a színeknek! És azok az ízek...! Hiába, a németek értenek hozzá, hogyan kell vajat köpülni és filozófiát csinálni, mindenki eltörpül mellettük. Nézzétek csak meg manapság a román vajat, színtelen, ízetlen, föl se lehet kenni a kenyérre, mintha nem is vaj lenne...

Gizella és Adél nagysádok erre rábólintottak, és gondolták a magukét, na ja, ha Marie Rose még mindig a vaj színénél tart, akkor ők majd levelet írnak a németeknek: küldjétek, de íziben a vajat, halljátok, arra vagyunk mi kiéhezve. Világos, hogy a levelet magának a német kancellárnak címezik majd meg, ugyan ki másnak.

És este fél hétkor hazahurcolták fáradt, előregedett, fájós testüket.

Marie Rose, ahogyan botjával botorkált a hóban, arra gondolt: a nők életkorától függ az, hogy miféle nagy éjszakát várhatnak még el maguknak. Ő például, hetvenen túl már nem szerelemtől szép, izgalmas éjszakát képzelt el a maga számára. Ő már egy *uomo finito*, ahogyan az olaszok mondják az öregekre, mert csak a kínaiak tisztelik az öreg és kövér embereket. Ők földig hajolnak előttük... Szomorú, elkínzott gyerekkorra – amikor anyjának fekete ruhás, rossz lelkű öregasszony rokonai kínozták őt rendületlen, no meg az apja – nem bizonyul talán hiábavalónak. Az ő gyermeklénye ezekből a fájdalomból ösztönösen halmozott föl magának energiákat a jövőre – ám a mostani fájdalomból ugyan miféle tartalékot lehetne még félretenni?

Amíg ezen az estén otthonában szegényes vacsoráját elfogyasztotta, amely pohárka tejből és szelet kenyérből állt, fölmérte, hogy élete utolsó nagy éjszakájára időben fel kell készülnie, majd meg kell élnie, és a képeket el kell raknia emlékébe... S akkor eszébe jutott, hogy évekkal ezelőtt elment egy éjszakai órán a bukaresti Katonai Múzeumba. Akkoriban annyi volt a látogató, hogy a múzeum éjszaka is nyitva tartott. Leszállt a 336-os buszról a Lófarka nevű szobornál, és elment a múzeumba, ahol addig a napig sosem járt. A sajtó által beharangozott parafenomén csodát akarta ő is látni, s ez akkoriban történt, amikor az ortodox egyház szentté avatta István vajdát (itt vajdák

uralkodtak évszázadokon át), és mivel Mihály vajda megtruccolta magát, hogy ő nem kapott szentséges rangot, hát bemutatta, hogy ő minden szentség híján is képes csodát produkálni: a kardja és a csontjaiból álló ereklye fölött, remegő ködfelhőbe bugyolálva megjelent a feje. Özvegy Orvainé ebből egyetlen szót sem hitt el, ezért elment, hogy szemrevételezze a csodát. Rengetegen tülekedtek a Katonai Múzeumban még éjnek évadján is, hogy láthassák Mihály vajda feltámadt fejét. Lenyűgöző, hihetetlen és felfoghatatlan volt az egész. Három napig tartott a csoda, s akkor hirtelen el is tűnt. Mihály vajda belefáradhatott a magamutogatásba. Le is filmezték, igen ám, de a filmszalagon semmi sem mutatkozott meg. Özvegy Orvainé szerint ez kétségkívül nagy éjszaka volt, akkor hitte el végérvényesen, hogy van túlvilág. Lelke mélyén ehhez többé nem fért kétség. És lelkéről az ünneplőruhát jó sokáig nem vetette le. Arra is emlékszik, hogy a múzeumból kijövet ácsorgott egy keveset a Lófarka nevű szobornál, amely Mihály vajdát ábrázolja fiatalon, délcegen. Igen ám, de ott, a szobornál nem mutatkozott semmiféle túlvilági fényjelzés, ahhoz kétségtelenül a holt ereklyecsontjai kellettek, azoknak lehetett közük a fej titokzatos lebegéséhez.

És akkor Marie Rose számára váratlanul Gizella és Adél léptek egyet, föl hívták barát-néjüket telefonon, hogy rögtön, holnap reggel kiváltják az új személyazonosságát, mert a nagy éjszaka nulla órájától kezdve agyó, útlevél, az felesleges okirat lesz, attól a naptól kezdve a román személyazonosságival szabadon bejárhatják egész Európát.

Marie Rose nem tervezett magának utazást, de azért elment a barátneival együtt a rendőrségre. Hogy mitől lesz neki jó ez az új okirat, majd elválik – egyelőre legyen ott, a táskájában. 2007-től kezdve fölér egy útlevelemmel az Európai Unió országaiban. A tévé szította a *most vagy soha* hangulatot. A nagy éjszakával kezdve pedig valami rendkívüli lett beigérve a román népnek, és ezért mindenki felserkent, nekilátott, hogy kipallérozza a lelkét, s így tört ki aztán Romániában a tömeghisztéria. Főleg a nők arca vált napról napra mosolygósabbá, ugyanis ők, az embercsinálók hamarabb fölfogják a szép pusztá közeledését.

S ahogyan peregték a naptárban a decemberi napok, a három öreg hölgy mind gyakrabban teázott együtt, ők most már együttesen készültek belépni az Európai Unióba. Gizella nagysád a gyermekkori barátság szálain haladva megkockáztatott egy kérdést:

– És te, Marie Rose, hová szándékozol utazni?

– Világos, hogy hová, csakis Németországba. A diktátor kiüldözte Romániából a szerencsétlen svábokat, zászokat. Le kellett mondaniuk a lakásukról, a házukról az állam javára, Németország még főpénzt is fizetett minden emigrálóért. Ez volt csak a bestiális kitolás! De a svábok, a zászok ész nélkül mentek világgá, s ott rögtön nekiláttak vajat köpülni. Szóval én azért mennék ki Németországba, mert ott fogok találkozni gyermekkorom vajának a színével.

Erre aztán a másik két öreg dáma egybehangzóan kijelentette:

– Hallod-e, te nem vagy normális!

Marie Rose ajka újból cérnavekonnyá húzódott.

Én sose állítottam magamról, hogy normális lennék. Velem ez a helyzet... Dosztó, az emberi boldogtalanságok nagy tanúja, felidézője, ha ezt most látná, helybenhagyólag bólintana, mert a románok pokolban éltek, és pokolban élnek ma is... – Helyben volt, ő ugyanis élete válsághelyzeteiben mindig Dosztojevskijhez nyúlt vissza. Marie Rose pontosan abban az életkorban volt, amikor az embereket (most Adélt és Gizellát) önmagától akarta megmenteni. Hiszen a mélységes örömök forrása nem a nagy tett, hanem a köznapok ritka felragyogása.

A három öreg nő idejében felkészült az éjszakai kirándulásra. Bukaresttel csak annyi a baj, hogy sík területre épült, nincs sehol öt domb, hét domb, ahogyan ez jobb és patinásabb fővárosokhoz illik, ahonnan aztán rálátás nyílna az egész környező világra. Bukarestben csak az orrod hegyéig láthatsz el, nem tovább, a város utcái szinte elébed tocsognak, mint a Deltában a Duna, ott, ha óvatlanul lépsz egyet, beleléphetsz a Dunába, nos, Bukarestben, ha óvatlanul lépsz egyet, belegyalogolsz a metropolisba.

A nagy éjszakán nagy tömeg gyűlt egybe Bukarest főterén. A három öreg nő menten fölfogta: a románok mind egy szálig az Európai Unió első sorában kívánnak pózolni, ergo, ők sehogy se jutottak a színpad közelébe, ahol nulla órákor majd végbemeget – közszemlén – a történelem. Sok fiatal, sok öreg, ez tette ki a tömeg nagy részét, mert a javakorabeliek szertefutottak Európában kenyeret keresni. A zene hangosra állítva bömbölt, ahogyan régen Moszkvában a parádékön a katonai indulókat játszották a mauzóleum előtt. Az eget színes fénycsóvák pásztázták. Mindenki kínosan figyelt önmagára, a mellette állóra, a tömegre, mert mióta világ a világ, az ember lesben álló állat. És Marie Rose ezen az estén, Bukarest főterén fölfogta, hogy igenis vannak arcok, amelyek láthatatlan sebhelyet viselnek, ezért ott van a románok arcán az utóbbi ötven év minden fájdalma.

A külföldről érkezett politikusok szépen szónokoltak, s ugyanúgy ígérgettek a román államférfiak is. Az arcokon minden volt, kivéve a boldogságot, s ebből Marie Rose leszűrte magának az igazságot, ami itt, Bukarest főterén is nyilvánvalóvá vált: az ember nem termelt boldogságra, de nem ám. Hát akkor ő most kimászált erre a térre, hogy megvalósítsa a boldogtalanságát? Nem a történelmi nagy éjszaka szakadt rá, hanem a hétköznapi banalitása, amilyen a nászéjszakája is volt valamikor, régen, és aminek semmi köze se volt a boldogsághoz.

És Marie Rose mellett ott volt a tömeg, ott álltak a románok ezrei, akik mind egy szálig lépni akarnak egyet előre, kifelé a mélységből. Persze a tömeg élettörténete nem szünetelt egyetlen percet sem – gördült előre. És a nagy éjszakán a tér látványa kezdett letisztulni, a lélekhez csupán az esszencia jutott el. Világossá vált, hogy a történelem nem az, ami végbemeget előttük, hanem az, amit a történészek mesélnek majd róla. Minden élethelyzetben van tragikum, ebben a maiban is, és az emberek – tömegben is – ezt menten megérik. Ez a céltalanság maga volt a végkimerülés, mert ahol halványul a cél, ott ez többnyire beáll. Ehhez intelligencia és hódító rálátás szükséges.

Jeges, ritka hópelyhek verdesték a három öreg nő arcát, mintha így akarnák élesztgetni őket. És akkor fél lábon beugrált a helyszínre az államelnök. Téli torokból azt ordította:

– Románok, éljetez jól! Azzal levetette a télikabátját, és a színpadról odahajította testőreinek.

Marie Rose elképedten bámulta ezt a külvárosi jelenetet. Abban a tengerparti városban, ahol az elnök született, így kellehették magukat a matrózlegények, és ott az édesmama nem szólhatott rá: – Viselkedjél!

– Jaj, hát ez nem lehet igaz! Nem szégyelled magad?! – Marie Rose ítélete megsemmisítő volt, de az elnök tovább produkálta magát a színpadon. Ebben a teljességgel nevetséges helyzetben Marie Rose egyszer csak futásnak eredt. Gizella és Adél csak a Lófarka szobornál érték utol, ott kérdezhették meg végre tőle, mi ütött belé.

És özvegy Orvainé Marie Rose dühében szinte fuldokolva ismételtette: ez volna hát az a nagy éjszaka?